

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת תרומה

א. תוספת ברכה .
פרק כה' פסוק ב':

מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כ"ה ב')
הלשון ויקחו שמקודם (ויקחו לי תרומה) הוא כמו ויתנו, וכמו שבארנו
שם, אבל כאן הכונה תקחו — קיחה ממש. והבאור הוא, שרוצה לומר, מאת
כל איש אשר — אך — ידבנו לבו רשאים אתם לגבות ממנו מה שנדב, ולא
יוכל לחזור בו, וזה הוא משום "דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט" (קדושין
כ"ח ב'), ומובן, כי אחר המסירה ליתא בחזרה.

ואמנם זה גופא צריך הסבר, למה זה תהי' אמירה לגבוה תקיפה ביותר,
אהרי אשר מילתא פסיקא הוא דכל דבר קנין אינו נגמר בדברים לבד,
ואעפ"י דקיי"ל: מוצא שפתיך תשמור, בהבטחה לה, אך זה הוא רק בא"מ
בלשון נדר, הרי עלי, כמו שסיים הפסוק הנזכר מוצא שפתיך תשמור ועשית
כאשר נדרת ונסמך על התחלת ענינו, כי תדור נדר (פ' תצא, כ"ג כ"ב—כ"ד),
אבל סתם אמירה, אף כי מן המדה היא לקיים דברי הבטחה, אבל אך מדה
יפה היא, ולא כל איש שולט במדות יפות, ולא מצינו שיכפו על זה, ומה
דקיי"ל שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק (ב"מ מט"ב), זהו רק
למצוה ולא לענין כפי', (ועיין בכתובות פ"ו א' ובערכין כ"א א').

ואפשר לכונן טעם מאמר זה, אמירה לגבוה כמסירה להדיוט, עפ"י
מה שכתב הרמב"ם בסוף פרק שני מהלכות גירושין, להסביר טעם הדבר,
דמי שמחויב בדין לגרש את אשתו (עיין במשנה כתובות ע"ז א', ואלו
שכופין אותו להוציא) כופין אותו עד שיאמר רוצה אני (עיין במשנה ערכין
כ"א א'), ולכאורה הדבר תמוה, מכיון שדרוש לזה רצונו והוא דרוש לומר
רוצה אני איזה רצון הוא אם כופין אותו על זה, והסביר הרמב"ם בארוכה,
ותוכן דבריו, מפני כי בכלל הנפש הישראלית רוצה לעשות הכל כדין התורה,
ורק הגוף החומרי עפ"י יצרו הרע מעכבתה, ולכן כופין את הגוף להסכים
עם הנפש, אשר על האמת, הנפש יסוד הגוף וכל קיומו, ובלעדה הוא חתיכת
בשר, עפר ואפר.

ומעתה אף אנו נאמר, כי זה שמבטיח דבר לגבוה, לצדקה או לדבר
שבקדושה — הנה הנפש שלן בודאי רוצה גם במסירת הדבר לתעודתו, ורק
החומר ויצרו הרע מעכבים, ולכן כופין אותו (את הגוף) שיסכים עם
יסודו — הנפש.

פאקט:

1. קרא שוב את הפסוק, איך ניתן להמין לפי הפסוק?
2. פרשנו קובץ כי הפסוק מדובר בלקיחה אחת, מה מביאו לכך?
3. מה בדיוק הדין לפי זה?
4. פרשנו מסביר במפורט למה אכן זה הציווי בצניינים שקדושה, התוכף לנאמן?
5. איך הוא מסביר את האפשרות לכפות על רצונו?

תרומה

ב. אור החיים.

פרק כה' פסוקים ג, ו':

ג) **וזאת התרומה וגו'.** טעם אומרו וזאת וגו', אולי שיכנון לומר שלא יביאו ישראל נדבה ממין אחד או מג' אלא צריכין להביא מכל המינים ואינם יוצאים ידי חובת תרומת המשכן אלא בהבאתם מכל המינים, והוא אומרו וזאת לומר מלבד חיוב ההבאה עוד אני מצוה שתהיה התרומה ממינים אלו כלם, והטעם כי אין הקנת המשכן משלמת בחסרון אחד מהמינים, ואין הפננה כי כל איש ואיש מישראל יביא מכלן אלא שבכללות תרומת כל ישראל יהיו כל המינים. או ירצה לומר שיקבלו מהמביאים כל הי"ג מינים ולא יזלזל במביא פשתן ועורות וכו'.

ז) **אבני שהם וגו'.** צריך לדעת למה פתב אבני שהם ואבני מלאים בסדר אחר כל הי"א מינים ומן הראוי היה לו לסדרם קדם זהב וכסף כי הם מעלים מהם. ואולי כי לצד שמצינו שהנשיאים הביאו אותם באחרונה כשראו שהביאו ישראל כל הצורך למשכן, ותמצא שאמרו ז"ל (במד"ר פ"ב) שהקפיד ה' על זה וחסר אות אחת מהם והנשאם פתיב, לזה סדרם ה' באחרונה לומר כי הם למטה מכלם, ומהטעם עצמו שהם באחרונה והבן:

שאלות

1. מה קושי מוצא ברשננו קטע הראשון?
2. מתי תשובות שונות נותן ברשננו, מה הן ומה ההבדל ביניהן?
3. מה שאלתו הקטע השני?
4. מה בדיוק קרה אצל הנשיאים ואיך זה שייך לכאן?
5. מה לפי זה מצנהו?

* * *

ג. אור החיים.

פרק כה' פסוק

ח) **ועשו לי מקדש וגו'.** צריך לדעת למה קראו מקדש ותכף חזר בו וקראו משכן דכתיב את תבנית המשכן. ונראה כי אומרו ועשו לי מקדש היא מצות עשה כוללת כל הזמנים בין במדבר בין בקניסטן לארץ בכל זמן שיהיו ישראל שם לדורות, וצריכין היה ישראל לעשות בן אפלו בגליות אלא שמצינו שאסר ה' כל המקומות מעת שנבנה בית המקדש באמרו (דברים י"ב ט) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה, ולזה לא אמר ועשו משכן שיהיה נשמע שעל אותו זמן לכד נאמרה מצוה זו. ואחר שצוה ה' כלל אמר פרט הנעשה במדבר שאינו מקום לבנות בו בנין אבנים שיעשה משכן בסדר

האמור. ותמצא שפתב רמב"ם בפ"א מהלכות בית הבחירה מצות עשה לעשות בית לה' דכתיב ועשו לי מקדש עד כאן, וטעמו הוא משנוי הלשון כמו שכתבנו. עוד ירצה באמרו ועשו לי מקדש כי מצות שעושים אותו לשמו יתברך באמרו לי הגם שעדין לא שרתה בו - שכינה הרי הוא מקדש ודין קדש יש לו: ח) **ושכנתי בתוכם.** ולא אמר בתוכו לומר שהמקום אשר יקדשו לשכנו שחשקו ישראל (במד"ר פ"ב) בראותם בהר סיני שהיה ברוך הוא מקרן בדגלי המלאכים והוא אנת בתוכם וחשקו אהב להיות בן בתוכם, ולזה באה המשוכה מבוחרן לבות ואמר ועשו לי מקדש ושכנתי כמו בן בתוכם:

שאלות

1. מהי שאלתו בתחילת דבריו ומה מצנהו?
2. איך יתכן עט שאלות עליהם לקיים מצוה זו?
3. האם ידוע לך על מסכן-מקדש בארץ, היכן ומה היה דיונו?
4. מה הקושי הקטע השני?
5. התוכל להסביר את תשובתו לכך?

* * *

תרומה

ד. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב זלצר.

פרק כה' פסוק ח': "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"

(שמות כ"ה ח')

תניא, ר' טרפון אומר גדולה מלאכה שאף הקב"ה לא השרה שכינתו על ישראל עד שעשו מלאכה. שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (אבות דר' נתן פרק י"א).

תלמיד חכם אוהב מלאכה מקדש שם שמים.

על ערכה הרב של המלאכה מוסיף המהר"ל ואומר:

כאשר יראה (האדם) תלמידי חכמים (ש)הנהגותם כראוי שהם אוהבים את המלאכה ואינם הפצים להנות מן אחרים דבר זה הוא גורם לאהבה את ה'.
(דרך חיים ע' מ"ד)

ובהמשך שם:

שמעיה לימד מוסר שע"י החכמים יאהב שמו יתברך כאשר יראה (את החכמים) אוהבים את המלאכה ואינם רודפים אחר הממון ואינם מבקשרים השררה.
(דרך חיים ע' מ"ה)

אלות

1. איך לומד ר' טרפון ציווי זה כאן?
2. המהר"ל מרחיב זאת, איך ולא?
3. פשוט דברים לומד המהר"ל בדבר התנהגות ראוייה של חכמים, התוכל למנותם ולהסביר את ההבדל ביניהם?

* * *